

גוים הוא.

אל הכותים.

ויין של זגדור, מקום כותים, אסור מפני כפר שלימ, שהוא מקום גוים.⁽³⁵⁵⁾ [וכל זה היה בתחילה].

ולבסוף סבור, כי אכן לא קפיד אפתוחות, לא מקפיד הכותי על החביות הפתוחות. ולכן אסורות הן כי שמא נגע בהם הגוי.

לאחר מכן חזרו לומר, כי חביות הבאות מן הכותים והן פתוחות — אסורות. ופתומות — מותרות.

אולם אפתומות, על החביות הסתומות — מקפיד קפיד הכותי שלא יגע בהן הגוי, כיון שרוצה הוא למוכרן לישראל. ומשום כך מותרות.

ויש לשאול: מעיקרא, בתחילה כאשר אסרו כל חביות הבאות מהם, מאי סבור, מה סברו?

שואלת הגמרא: וכי חביות סתומות מותרות?

ולבסוף כאשר אסרו רק חביות פתוחות והתירו הסתומות, מאי סבור, מה היתה הסברא בכך?

ורמיניה, הרי לכאורה ישנה סתירה לדין זה, לא-ב שהרי שינו בתוספתא: השולח חבית של יין ביד כותי, וחבית של ציר [הפרשה שזבה מדגים כבושים], ושל מוריים [מאכל שומן דגים] ביד עובד כוכבים,

מעיקרא, בתחילה סבור, שאין כותי מקפיד על מנגע עובד כוכבים אשר עושה את יינו כדין יין נסך. ואם כן, לא שנא אינו שונה דין חביות פתוחות, ולא שנא אינו שונה דין חביות הפתומות, ובשניהם יש לחשוש שמא נגע בהם העובד כוכבים הגר במקום הסמוך

דינם כך: אם היה הישראלי מכיר את חותמו וסתמו, את צורת סתימתה של החבית, ויודע שלא נפתחה בדרך — מותר.⁽³⁵⁶⁾ אך אם לאו — אסור.⁽³⁵⁷⁾

לדעת ר"ת, רבי אליעזר אינו חושש לזיוף. ולפיכך אין צורך בהכרת החותם. והוסיף על כך הריטב"א, שאף שלדעת ר"ת אם פתחו בלי עיון מותר, מכל מקום ודאי שאם מצא בו איזה שינוי — אסור!

355. איסור זה, ביאר הר"ח, משום שבאים הגוים אצלם. ומחמת כן — אסרום.

השו"ע יו"ד סימן ק"ל סעיף ח' כתב: סתמו בשני חותמות וחזר עליו ולא הכירו, או שמצאו [את החותם] סתור — אסור.

356. נחלקו הראשונים [עיי' תוס' וריטב"א] האם לרבי אליעזר, צריך הכרת חותם.

וכתב הרמ"א בשם הבית יוסף שם: ודוקא אם רואים שנסתר בכונה על ידי אדם. אבל במקום שיכולים לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו או על ידי בהמה או תניקת שלא בכונה, מותר בדיעבד. ואפילו אם נתקלקל בכונה, יש להתיר באם היה שם ישראל שנכנס ויוצא תמיד.

לדעת ר"י וריטב"א, כאשר מקבל את היין מידי הגוי, צריך להתבונן ולהכיר שאכן יש שם את חותמו. ולכן, כאשר שולח יין ביד לחברו, ואינו הולך בעצמו, צריך שיכתוב לחברו היאך עשוי החותם, על מנת שיכיר בו חברו. וכן יודיע לגוי שכתב כן לחברו, על מנת שיפחד לזייף החותם. או שיעשה חותם בתוך חותם, על מנת למנוע חשש זיוף [ולדעת הריטב"א, אם פתחו בלא לבדוק החותם, אפילו אם היו כמה חותמות — אסור!]

לחשוש בהם ולאסרם. ואילו ההיתר בחביות סתומות — בין הגיתות [מקום דריכת הענבים] שנינו, שמתור לקחת מן הכותי.

והטעם: כיון דכולי עלמא אפכי, כולם מצויים שם במקום הדריכה, מירתת מפחד הכותי לאפשר לגוי לגעת ביין. כיון שאמר הכותי: השתא, אי חזי לי כעת, אם יראו שמניח אני לגויים לגעת ביין, לא יקנו ממני, מפסדו לי, יגרמו לי הפסד.

אתמר: מפני מה אסרו (358) שכר של עובדי כוכבים?

רמי בר חמא אמר רבי יצחק: משום חתנות. שלא ירגיל עצמו לשתות עם הגויים, שמרוב רגילותו אצלם יתן עיניו בכנותיהן, ויבואו לידי חיתון. (359)

ומכך שהיין שביד הכותי אסור, משמע שאינו מקפיד על מגע הגוי. ומוכח שלא כדברי הברייתא לעיל, האומרת שהכותי מקפיד על מגע הגוי?!

אמר רבי זירא: לא קשיא.

כאן בעיר, מקפיד הכותי. לפי שחושש שיראו אנשים את מגע הגוי ולא יקנו מינו. ואילו כאן מדובר בדרך, שלא רואה איש. ולכן אסור לקחת ממנו.

מתקף לה רבי ירמיה: מידי הנך דעיר, לא בדרך אתו? [האם אלו הנמצאים בעיר, לא הגיעו בדרך], ואם כן יהיה דינם כמו היינות שבדרך?

אלא אמר רבי ירמיה: אף היינות שבעיר, יש

שמה נטל מן המורייס, ובמקומו, עירב יין בחבית. ולכן אסורים.

358. איסור זה, לא נמצא במשנה ובברייתא. ושמה בימי אמוראים אסרוהו — תוס'.

ובריטב"א הביא גרסא בדברי הגמרא "מפני מה אמרו שכר של גויים אסור". כלומר, מפני מה אמרו כך האחרונים, היינו אמוראים. ואף שגזירה זו היא משום בנותיהם וכמו יין, לא החמירו בה כמו בינים. משום שאין זו אלא תוספת חומרא. ולא הגזירה עצמה [וראה להלן בגמרא "רב פפא מפיקין ליה אבבא דחנותא ושתי" ובהערה שם].

359. כך פירש רש"י. ובראב"ד ביאר, שגזרו על השכר משום גזירת חתנות דין. כיון שהשיכר דומה ליין. אך בשכר מצד עצמו, אין סיבה לגזור.

ובפתחי תשובה שם ס"ק ב' הביא מדברי הנודע ביהודה [תניינא יו"ד סימן ע"ב], מעשה ביהודי ששלח יין עם העכו"ם, וכשבא עם היין, סיפר העכו"ם שהחותם נתקלקל באונס בעת שנפלה העגלה. והורה הנודע ביהודה, לאסור את היין!

ואף שכתב כאן הרמ"א שאם יש לתלות שנסתר החותם מעצמו מותר בדיעבד, יש לומר שהיתר זה נאמר רק במקום שהעכו"ם לא ידע ולא הרגיש כלל שנסתר החותם. אבל כאן, העכו"ם ידע מסתירת החותם. ואף אם נאמין לו שהחותם נסתר באונס, הרי אחר כך נשאר היין ברשותו כשהוא פתוח. ובאופן זה, ודאי אסור [ועיי"ש בפתחי תשובה].

357. וטעם הדבר, לפי שאף שהכותי אינו מנסך יין, מכל מקום אין הוא מקפיד שלא יגע גוי ביין זה. וכן חבית של ציר ביד גוי, יש לחשוש שמה החליפה בציר של דגים טמאים. וכן יש לחשוש

ובאופן זה יש לחשוש כי הנחש שמה ממים אלו שהיו מגולים, ולכן שכר זה – אסור לשתותו.

שואלת הגמרא: **אלא מעתה**, אם אכן האיסור הוא רק כאשר נתנו בשכר מים שנצטללו, וחוששין שמא שמה מהן הנחש – **ישן תשתרי**, נתיר לשתות משקה ישן. **דאמר רבי**, משקה **ישן**, מותר.

משום שאילו היה בו ארס הנחש, הרי שארס זה, **אין מניחו ליישן**, להתיישן ולהשאר באיכותו, אלא היה מתקלקל.

וכן אם היה יין חדש שנתגלה. **והחמיין** – **מותר** לשתותו. כיון שודאי לא שמה ממנו נחש והטיל את ארסו. משום שאם היה ארס במים הללו, הרי שהארס, **אין מניחו לחמיין**. ואם כן, מדוע לא הותר?

מיישבת הגמרא: **גזירה** גוזרים ואוסרים משקה **ישן**, **אטו** משום משקה **חדש**. כדי שלא יטעו ויתירו אף משקה חדש שנתגלה.

רב פפא מפיקין ליה לאבבא דחנותא, היו הגוים מוציאים לו את השכר לפתח החנות, **(362) ושתו**, והיה שותה. **(363)**

רב נחמן אמר: הטעם ששכר שלהם אסור, הוא **משום גילויא** מפני שמשקאותיהם מגולים. וכפי ששנינו, משקה מגולה – אסור.

שואלת הגמרא: **גילוי** – **דמאי?** על איזה דבר חוששין אנו שנתגלה?

אילימא אם נאמר כי החשש **גילוי הנזייתא** [הגיגית שבה נעשה השכר לפני שמעבירין אותו לחביות], הרי **אנן נמי מגלינן**. אנחנו גם מגלין ומשאירין את הגיגיות הללו מגולות, **(360)** ואין אנו חוששין, כיון שהנחש אינו שותה מן השכר.

ואלא מה נאמר, כי אין שותים מן השכר של גוים משום גילוי **דחביותא**, שמגלים את החביות שבהן מאכסנין את השכר, הרי **אנן נמי מגלינן** גם מגלים אותן, **(361)** ואם כן, מדוע אסור דוקא שכר של גוים?

מיישבת הגמרא: **לא צריכא**, אכן לא נאסרה שתית השכר, אלא **באתרא דמצלו מיא**. במקום שהיו משאירין את המים שמהם עתידין לעשות השכר, זמן רב בכלי, כדי שתשקע כל הפסולת שבמים, ויהיו המים צלולים.

360. הטעם שמשאירין את הגיגיות מגולות שנים או שלשה ימים בשעה שדורכים אותם, הוא כדי שיצאו מהם הרוחות – ר"ח.

361. הטעם שמשאירין החביות מגולות, הוא כדי שלא יפקעו החביות, שהרי יין חדש, תוסס הוא [ר"ח]

362. בתשובת הר"ן סימן ה' כתב להוכיח מכאן, שכל דבר שאיסורו הוא משום חתנות,

360. הטעם שמשאירין את הגיגיות מגולות שנים או שלשה ימים בשעה שדורכים אותם, הוא כדי שיצאו מהם הרוחות – ר"ח.

361. הטעם שמשאירין החביות מגולות, הוא כדי שלא יפקעו החביות, שהרי יין חדש, תוסס הוא [ר"ח]

362. בתשובת הר"ן סימן ה' כתב להוכיח מכאן, שכל דבר שאיסורו הוא משום חתנות,

363. הקשו הראשונים: הרי אף השכר נאסר משום חתנות וכמו יין וכמו פיתם של גוים

אשתי לא שתה.

ודנה בכך הגמרא: **בשלמא חמרא ברור לנו למה לא שתה מן היין — משום שימצא, חשד שמא יין נסך הוא. אולם שיכרא שכר, משום מאי מחמת מה לא שתה?**

התשובה: **משום שימצא דשימצא** [חשש על גבי חשש] גזר שלא לשתות מן השכר שלהם, כדי שיזהרו, ולא יבואו כלל לשתות מיינם.

אמר רב: האי שיכרא שכר זה דארמאה של גוים — שרי מותר. אולם, והיית ברי בני — לא נישתי מיניה, לא ישתה מהם.

וקשה: **מה נפשך, אי שרי לכולי עלמא אם הותר הדבר לכולם — שרי, ואף לחייא מותר. ואי אסיר לכולי עלמא, אף לחייא אסיר. ואיך יתכן להתיר לכולם, ולאסור עליו?**

אלא, רב סבר שיש לחשוש בו בשכר הגוים משום גילויא שמא נתגלה, ושתה ממנו

וכן רב אחאי מיייתו ליה לביתיה, היו מביאים לו את השכר לביתו, ושתי היה שותה.⁽³⁶⁴⁾

ותרוייהו שניהם סבורים כי האיסור לשתות מן הגוים, הוא **משום חתנות**. [אך לא משום איסור גילוי. כיון שאם כך, אסור היה עליהם לשתות בכל מקום].

ומשום כך, לא שתו רב פפא ורב אחאי אצל חנותם של הגוים, אלא הרחיקו מהם.

רב אחאי עביר עשה הרחקה יתירתא [יתירה], ושתה רק בביתו.⁽³⁶⁵⁾ ואילו רב פפא הרחיק בכך ששתה רק בפתח החנות.

רב שמואל בר ביסנא איקלע נודמן למקום ששמו מרגואן, והישראלים שבמקום זה, לא היו זהירים מיין שנגעו בו גוים.⁽³⁶⁶⁾

אייתו ליה הביאו לפניו חמרא יין, ולא אשתי לא שתה.

אייתו ליה הביאו לפניו שיכרא שכר, ולא

וישב, דכיון שאין השכר עולה על שלחן מלכים לפי שאינו משקה של כבוד, לא גזרו חכמים לאוסרו בכלל בישולי עכו"ם. לפי שעיקר איסור זה, הוא משום חשש שמא יבואו להתחתן במ. וראה עוד בשו"ע יו"ד סימן קי"ט ובט"ז שם ס"ק א'.

365. וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ז ממאכלות אסורות הלכה י', ובשו"ע יו"ד סימן קי"ד סעיף א', שהיתר לשתות משכר של גוים, הוא רק בביתו.

366. כך פירש רש"י. והריטב"א כתב שאין צורך לפרש כן, אלא מקום גוים היה זה, ושלחו

[להלן לה ב]. ומדוע השכר מותר מחוץ לביתו של הגוי, ואילו שאר דברים אסורים בכל מקום? ותירץ הראב"ד, שאכן איסורו של השכר הוא רק משום שדומה ליין. ולא נגזר בפני עצמו. ומשום כך הקלו באיסורו. מה שאין כן שאר דברים האסורים, הרי שנגזרו מחמת עצמן. ולכן אסורין בכל מקום ובכל זמן.

הרמב"ן יישב, שהפת הינה צורך חייו של האוכל. ויש בזה קירוב יתר, ומשום כך החמירו באיסורה. מה שאין כן בשכר [וראה עוד בתוס' רי"ד ובר"ן ובמאירי].

364. הש"ך ביו"ד סימן קי"ד ס"ק א' העיר, דלכאורה שכר, הוא מבישולי עכו"ם, ואסור!?

מכך, הסיבה לדבר היא, איידי דאכלי שקצים ורמשים, חביל גופייהו, כיון שאכלו שקצים ורמשים, נתחמם גופם, ופגם חום גופם בכח ארס הנחש. (367)

אמר רב יוסף: האי חלא דשיכרא, אותו לב-א חומץ של שכר דארמאה של גוים — אסור.

משום, דמערכי ביה דורדיא דיין נסך, שמערכים בו שמרים של יין נסך! (368)

אמר רב אשי: וכאשר מביאים הגוים משקה זה מהאוצר [מחסן העשוי לשמירה זמן רב] — שרי. כיון דאם מערכי ביה שמרים אלו — מסרא פרי, מסריח הוא במשך הזמן. (369)

ורק משקאות העומדים בכלים רגילין לזמן קצר, יש לחשוש משמרים אלו.

שינונו במשנתנו: וחרם הדרייני — אסור אף הוא בהנאה.

שואלת הגמרא: מאי מהו חרם הדרייני?

אמר רב יהודה אמר שמואל: חרם של

הנחש והטיל בו את ארסו. ובכל זאת מותר לאנשים בריאים בגופם לשתותו, כי — ואזיל מרורא דבשותא, וקלי ליה זיהריה. מרירותו של השכר, הולכת ושורפת את הארס, אם כי נשאר בשיכר מעט מכוחו של הארס. ומשום כך אין בו סכנה לאנשים בריאים לשתותו, אך, ודלקי מלקי ליה טפי, למי שלוקה בגופו וחולה, יכולה שארית הארס להזיקו. וחייא ברי בני, הואיל ולקי חולה הוא, לא נישתי מיניה, לא ישתה משכר הגוים.

אמר שמואל: כל השרצים יש להן ארס. אך חלוקים הם זה מזה: ארס של נחש ממית, וארס של שרצים אינו ממית.

אמר ליה שמואל לחייא בר רב: בר אריא, תא ואימא לך מילתא מעליתא. בן אריה [כלומר, בן איש גדול אתה], בוא, ואומר לך דבר מעולה, דהוה אמר רב אבון, שהיה אומר אביך, רב.

הכי אמר אבון, כך אמר אביך: הני ארמאי זוקאני דהוו שתו גילויא ולא מתו, אותם גוים נפוחים מחמת שהיו שותים מים מגולים שיש בהם ארס של נחש, ולא מתו

לו את הדבר בתורת דורון.

ולמהר הכנתם.

369. וכתבו התוס': הלכך נראה דמותר לקנות כל מיני משקה מן הגוים, כגון יין תפוחים ומי תותים, ובלבד שיראהו ישראל מושך מן החבית, ואפילו דמיהם יקרים יותר מן היין. דודאי לא עירבו יין בתוך החבית, כיון שמקלקלו.

אבל, אם לא ראהו מושך מן החבית, אז הדבר מתחלק: במשקה היקר מן היין — יאסור. שמא עירב בו יין להשתכר ולהרויח. אבל אם היין יקר, אין לחוש שמא עירב בו יין על מנת להכשיל את השותה.

367. בתוס' הקשה ממשמעות דברי הגמרא בשבת פו ב שישאל הדואגים וחרדים בקיום מצוות, גופם חם יותר מן הגוים? ! ותריך, שאכן לענין הצלה מארס הנחש, אין חום הגוף של חרדת המצוות מועיל כמו חום גופם של הגוים האוכלים שקצים ורמשים.

368. כתבו התוס', שלפיכך יש להיזהר בשכר של דבש [ונראה שכן הוא הדין בשאר משקין] ולבדוק אם נותנים לתוכו שמרי יין על מנת לזרז